

רע"א 6141/02

בפני : כבוד השופטת ד' דורנר

המבקשת : אקו"ם בע"מ, אגודת קומפוזיטורים, מחברים ומו"לים למוסיקה בישראל

נ ג ד

המשיבים :
1. תחנת השידור גלי צה"ל
2. תחנת השידור גלגל"צ
3. משרד הביטחון

בקשת רשות ערעור על החלטת בית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו מיום 12.6.02 בבש"א 25159/00 (ת.א. 2549/00), שניתנה על-ידי כבוד השופט י' זפט

בשם המבקשת : עו"ד אביגדור פלדמן

בשם המשיבים : עו"ד תמיר אפורי

החלטה

1. תחנות השידור גלי צה"ל וגלגל"צ (להלן: תחנות גל"צ) משדרות יצירות מוסיקליות ברפרטואר מגוון, פרי עטם של מחברים, מלחינים ומוציאים לאור מישראל ומחו"ל. במרבית יצירות אלה מוגנת זכותם של היוצרים, מכוח ההסדר שבחוק זכות יוצרים, 1911 (להלן: החוק) ומכוח צווים שלפי סעיף 6 לפקודת זכות יוצרים, אשר אימצו הסכמים בין-לאומיים שישראל היא צד להם. לבעליהן של זכויות היוצרים, או למורשים לכך בידי הבעלים, עומדת, בין היתר, הזכות להתיר לאחרים שימוש ביצירות, ככל ששימוש זה מוגן בזכות היוצרים.

יוצרים ישראלים, חברי המבקשת, העבירו לידיה, על-פי סעיף 5(2) לחוק, את הזכות להתיר שידור וביצוע פומבי של יצירותיהם. הרשאה דומה ניתנה למבקשת ביחס ליצירות של אומנים מחו"ל, בהסכמים שקשרה עם ארגוני זכויות יוצרים ברחבי העולם. המבקשת מחזיקה, איפוא, ואין על כך מחלוקת בין הצדדים, בזכות להתיר שידור או ביצוע פומבי של יצירות מוסיקליות רבות, שהן חלק נכבד מתוכן השידורים בתחנות גל"צ (להלן: הרפרטואר המוגן).

2. עד לסוף שנת 1998 היו המבקשת והמשיב 3 (להלן: משרד הביטחון) קשורים ביניהם בהסכם, שבגדרו הותר לתחנות גל"צ לשדר את הרפרטואר המוגן תמורת תשלום תמלוגים לידי המבקשת, שאותם חילקה היא בין היוצרים. ביום 31.12.98 פג חוזה ההתקשרות בין הצדדים ומגעים לחתימתו של הסכם חדש תחתיו לא עלו יפה. אף על פי כן, וגם על כך אין מחלוקת, מוסיפות תחנות גל"צ לשדר זה למעלה משלוש שנים, יצירות מהרפרטואר המוגן, שלא לפי הסכם תמלוגים בר-תוקף.

ביום 18.9.00 הגישה המבקשת לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו תביעה נגד המשיבים לפיצוי כספי בגין השימוש ברפרטואר המוגן בלא היתר, וכן ביקשה היא, כי בית-המשפט המחוזי יוציא מלפניו צו קבוע המונע שימוש כאמור. בגדר תביעתה עתרה המבקשת למתן צו מניעה זמני, האוסר על תחנות גל"צ לשדר או לעשות שימוש פומבי אחר ברפרטואר המוגן, עד להכרעה בתביעה.

בית-המשפט המחוזי (השופט יהודה זפט) דחה את הבקשה לצו מניעה זמני תוך שהוא סומך החלטתו על שלושה אדנים עיקריים: ראשית, כי המחלוקת בין הצדדים היא במהותה מחלוקת כספית, ואשר-על-כן ברי, כי מטרתה "האמיתית" של המבקשת (ושל היוצרים שהיא מייצגת) היא להבטיח את קבלת התמלוגים ולא למנוע את השידור. מכאן גם, לדעת בית-המשפט המחוזי, כי את הנזק אשר נגרם למבקשת עקב אי מתן צו מניעה זמני ניתן יהיה לתקן ממילא באמצעות פיצוי כספי, אם תתקבל תביעתה העיקרית. שנית, כי אין דוחק בהוצאת צו מניעה קודם לבירור מלא של התביעה, שהרי ההתדיינות בין הצדדים נמשכת מזה מספר שנים. ולבסוף, כי אין לאפשר למבקשת שימוש ב"אמצעי קיצוני", בלשונו של בית-המשפט המחוזי, כצו מניעה זמני, לצורך הפעלת לחץ על הנתבעים – לחץ אשר, הלכה למעשה, יכתיב את תוצאות המשא-ומתן המתנהל בין הצדדים.

3. כנגד החלטה זו מופנית הבקשה שבפניי, ובגדרה טוענת המבקשת, כי הזכות להגנה על הקניין הרוחני זכות כבודת-משקל היא, וכי הסעד העיקרי על הפרתה הוא מתן צו מניעה. לטענתה, הנזק שנגרם ליוצרים עקב המשך השימוש ברפרטואר המוגן אינו ניתן אך לכימות בכסף ויש בשימוש זה משום ביזוי היוצרים ופגיעה בכבודם. המבקשת גורסת, כי לא השתתה יתר על המידה בבקשת הסעד הזמני, שהלא במהלך השנים האחרונות השקיעה מאמצים רבים כדי להגיע להסדר אשר ייתר את הצורך בצו מניעה. עוד מדגישה המבקשת, כי אין בבקשת הסעד הזמני משום שימוש לרעה בכוחה, שהרי מניעת הפרתן של זכויות היוצרים היא המטרה העיקרית שלשמה הוקמה.

משרד הביטחון, מצדו, אינו חולק על עצם החובה לשלם בגין השימוש ביצירות ומוסיף כי הסכים לשלם למבקשת תמלוגים "לפי השיעורים המקובלים לתחנות רדיו ציבוריות בארץ ובעולם". אלא שהוא טוען, כי המבקשת הינה גוף מונופוליסטי ומשתמשת לרעה בכוח שבידיה לשם כפיית שיעורים בלתי סבירים של תמלוגים. משרד הביטחון טוען עוד, כי יש ליצור אבחנה ברורה בין יוצר יחיד, המגן על זכותו ביצירה פרי עטו, לבין ארגון המנהל במשותף את זכויותיהם של יוצרים רבים, המחויב ביתר ריסון ושעל פעולותיו יש להפעיל ביקורת משפטית נוקשה יותר. לבסוף טוען משרד הביטחון לשיהוי כבד בהגשת הבקשה לצו מניעה, המחייב, לטענתו, את דחיית הבקשה.

4. עמדתו של משרד הביטחון ברורה היא ונטענה בהרחבה, ואיני סבורה כי באי-מתן אפשרות להשלמת טענותיו או באי-החזרת התיק לבית-המשפט המחוזי למען יתאפשר לבא כוחו לחקור את נציג המבקשת על תצהירו כפי שביקש, תיפגע זכותו כבעל דין. אשר-על-כן, על אף התנגדות משרד הביטחון, ובהתאם לתקנה 410 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984, החלטתי לדון בבקשה כאילו ניתנה רשות ערעור וכאילו הוגש ערעור על-פי הרשות שניתנה.

5. דין הערעור – להתקבל.

ליוצר זכות קניין ביצירתו, וזכות זו, המעוגנת בסעיף 3 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו הינה, כידוע, זכות יסוד במשפטנו. מטיבה של הזכות, בכפיות למגבלות שבחוק ובהסכמים שבעל הזכות הנו צד להם, שהיא מקנה לבעליה את הכושר לעשות בקניינו כראות עיניו, ובכלל זה להעמידו לשימושו של אחר בתנאים שייראו לבעל הזכות, או לשלול שימוש כזה אם נעשה הוא בניגוד לדעתו של בעל הזכות. טענתו של פלוני, כי רשאי הוא להשתמש בקניינו של אדם בלא הסכמתו, אך משום שהלה דורש עבור השימוש מחיר הנראה בעיני פלוני מופרז – לא תוכל להישמע.

מכך נגזר, כי ראש וראשון לסעדים בגין הפרתה של זכות היוצרים הוא מתן אפשרות לבעל הזכות למנוע הפרה זו, בדרך של עתירה לקבלת צו מניעה. סעד זה הוא מידי ויש לתתו כבר מעת שעלה בידי היוצר להוכיח כי זכותו הופרה. פיצוי כספי אינו תחליף לסעד המניעה, ובהעדר הסכמה לכך מצד בעל הזכות, לא יוכל לבוא במקומו של סעד זה. אדרבא, על-פי-רוב יהיו הפיצויים בגין הפגיעה שגרמה ההפרה, סעד משלים לסעד המניעה.

6. לזכות היוצרים משמעות לא רק במובן הגנתו של הקניין הקיים והיא נועדה גם להבטיח את היצירה העתידית. ההנחה היא, כי מלאכת היצירה דורשת השקעת משאבים וכי לולא הגן הדין על היוצר, במובן זה שניתן לו ליהנות מפירות היצירה במידה שתהפוך את ההשקעה לכדאית עבורו, הייתה היצירה מתמעטת והולכת. ראו דברי השופט יעקב מלץ ברע"א 2687/92 גבע נ' חברת וולט דיסני, פ"ד מח(1) 251, בע' 267-268. ודוקו: עידוד היוצר נעשה לא רק באמצעות הבטחת תגמול כספי על יצירתו (זכות היוצרים הכלכלית), כי אם גם בדרך של הכרה בכבוד היוצר והיצירה (זכות היוצרים המוסרית). ההגנה על זכות היוצר ביצירתו נועדה, אם כן, להגשמת אינטרס רחב יותר, הוא עניינו של הציבור בקיומה של יצירה אשר תעשיר – כמו במקרה של יצירה מוסיקלית – את תרבותו. עמד על כך הנשיא מאיר שמגר בע"א Interlego A/S 513/89 ו' Exin - Lines Bros S.A. ואח', פ"ד מח(4) 133 (להלן: עניין אינטרלגו), בע' 161:

בעל זכות יוצרים, אם כן, מעשיר את עולם היצירות שלנו. דיני זכויות יוצרים נועדו לתמרץ אותו לעשות זאת.

דברים אלה יפים הם אף כשבעל הזכות אינו יחיד, כי אם ארגון לניהול משותף של זכויות יוצרים. ארגונים כאלה, שהיוצרים החברים בהם מעבירים לידיהם חלק מזכויותיהם ביצירה, זכו להכרה בדיני זכויות היוצרים על בסיס ההבנה, כי בפועל, ללא קיומם, יכולתו של היוצר היחיד להגן על זכותו ביצירה נפגעת במידה ניכרת, עד כדי היותה מוטלת בספק. ראו שרה פרזנטי, דיני זכויות יוצרים (כרך א', מהדורה שנייה, 2000), בע' 190-192, 221-223.

7. ברי, עם זאת, כי על בעליה של זכות היוצרים החובה להשתמש בזכותו בתום לב ואל לו לפגוע, אגב שימוש זה, ביצירתם של אחרים או בעיקרון התחרות החופשית. בנסיבות המתאימות, אם כן, שימוש בלתי ראוי בזכות היוצרים עשוי להביא לצמצום או אף לשלילת ההגנה שמקנה הדין לבעל הזכות. ראו דברי הנשיא שמגר בעניין אינטרלגו, שם, בע' 156-157, וכן פרזנטי, שם, בע' 207. לצורך הכרעה בבקשה שבפניי איני נדרשת לקבוע מהם גדריו השימוש הראוי בזכות היוצרים, ועניין הוא לבית-המשפט המחוזי לענות בו בגדרי הדיון בתביעה העיקרית. לענייננו די אם אומר, כי תשובת משרד הביטחון לא הניחה את דעתי, כי עצם הבקשה למתן צו מניעה זמני עולה כדי שימוש בלתי ראוי בזכות היוצרים, או כי נגועה היא בחוסר תום לב.

שאלת היקף ההגנה על זכות היוצרים מתחדדת במקרה של ארגונים לניהול משותף של זכויות. לאלה יש, בדרך כלל, כוח רב ולא אחת נטען כי קיומם אסור על-פי דיני ההגבלים העסקיים. אלא שכדי לבסס טענה זו יש, למצער, להוכיח קיומם של שניים: האחד, כי לארגונים אלה מאפיינים של הגבל עסקי – דבר השנוי במחלוקת בספרות המשפטית – והשני, כי אפילו הוכח שמדובר בגופים דמויי מונופול, הרי דיני ההגבלים העסקיים חלים עליהם ואוסרים על קיומם – סוגיה שאף היא לא הוכרעה וקיימות לגביה גישות שונות. ראו בעניין זה פרזנטי, שם, בע' 221-223. הבקשה שבפניי אינה מחייבת הכרעה בשאלות אלה ומכל מקום, בתשובתם לא עלה בידי המשיבים לבסס את קיום היסודות האמורים.

8. כך הוא בתביעה העיקרית, אלא שבפניי בקשה למתן סעד זמני, בגדרה יש להתחשב, כמקובל, במאזן הנוחות בין הצדדים, בהתאם לנסיבות המקרה. ברי, כי לסעד המניעה עלולות להיות תוצאות קשות מבחינת תחנות גל"צ. ברם, כאשר החשש לפגיעה בזכות היוצרים כבד הוא וכאשר אל מול המבקשת ניצב גוף ממלכתי בעל כוח לא מבוטל, המפיק, בין היתר, תועלת כספית משימוש בזכות המבקשת – יש להיענות לבקשה לצו מניעה זמני. אוסיף עוד, כי ברור, שהמגעים בין הצדדים נמשכים זה זמן רב באופן שלמשיבים הייתה שהות מספקת להיערך למצב שבו לא יושג הסכם ויתבקש סעד של מניעה.

9. יש לדחות את טענת המשיבים לעניין השיהוי, שהרי הבקשה לקבלת סעד זמני הוגשה מייד עם הגשת תביעתה העיקרית של המבקשת, ואף כי בקשה זו נדחתה, קבע בית-המשפט המחוזי, כי למבקשת שמורה הזכות לשוב ולבקש סעד כאמור – פעולה, שהמבקשת נמנעה מעשותה כל עוד התקיימו בין הצדדים מגעים להתקשרות בהסכם תמלוגים חדש.

10. סוף דבר, הערעור מתקבל.

ניתן בזאת צו מניעה זמני כמבוקש, האוסר על תחנות גל"צ לשדר או לבצע בפומבי בכל דרך אחרת יצירות מתוך הרפרטואר המוגן של המבקשת.

צו המניעה הזמני ייכנס לתוקפו ביום 12.1.2003 ויהא שריר עד להכרעה בתביעת המבקשת, המתנהלת בבית-המשפט המחוזי.

המשיבים ישאו בהוצאות המבקשת בסך כולל של 30,000 ש"ח.

ניתנה היום, כ"ט בטבת תשס"ג (3.1.03).

ש ו פ ט ת